

ŐSZENTSÉGE

XVI. BENEDEK
PÁPA
ÜZENETE A BÉKE VILÁGNAPJÁRA

2012. JANUÁR 1.

A FIATALOK NEVELÉSE AZ IGAZSÁGOSSÁGRA ÉS A BÉKÉRE

1. Az új év kezdete, amely Isten ajándéka az emberiség számára, arra indít, hogy nagy bizalommal és szeretettel forduljak mindenki felé különleges jókívánsággal az előttünk álló időszakra vonatkozóan, hogy azt valóban az igazságosság és a béke jellemezze.

Milyen alapállással tekintünk az új esztendőre? A 130. zsoltárban egy gyönyörű képet találunk. A zsoltáros úgy fogalmaz, hogy a hívő ember várja az Urat, „jobban, mint az ór a hajnalt” (Zsolt 130,6), biztos reménységgel, mivel tudja, hogy elhozza a fényt, az irgalmat, az üdvösséget. Ez a remény a választott nép tapasztalatából sarjad, amely tudja, hogy Isten arra neveli: a világot az igazság szemszögéből nézze és ne hagyja, hogy kedvét szegjék a megpróbáltatások. Arra buzdítalak benneteket, hogy ezzel a bizalomteli alapállással tekintsetek a 2012-es évre. Igaz, hogy a mögöttünk hagyott esztendőben nőtt a keserűség érzése a válság miatt, amely próbára teszi a társadalmat, a munka világát és a gazdaságot; ám a válság gyökerei elsősorban a kultúra és az emberről alkotott felfogás terén keresendők. Szinte úgy tűnik, mintha sötét fátyol borulna korunkra, amely nem engedi, hogy tisztán lássuk a nappal fényét.

Ám ebben a sötétségben sem hagy fel az ember szíve azzal a hajnal várásával, amelyről a zsoltáros beszél. Ez a várakozás különösen élő és látható a fiatalok között, és ezért is fordul most felénk gondolatom, arra, ami az ő lehetőségük és kötelességük a társadalom építésében. Ezért a Béke XLV. Világnapjára küldött üzenetemet a nevelés összefüggésében fogalmazom meg: „*A fiatalok nevelése az igazságosságra és a békére*”, mivel meg vagyok róla győződve, hogy ők, a maguk lelkesedésével és lendületével új reményt képesek adni a világnak.

Üzenetem szól a szülőkhöz, a családokhoz, továbbá a nevelés és képzés folyamatának minden szereplőjéhez és minden vezetőhöz is, akik a vallási, a társadalmi, a politikai, a gazdasági, a kulturális élet és a kommunikáció területén tevékenykednek. Figyelemmel kísérni, meghallgatni és kellően értékelni a fiatalok világát nem csupán lehetősége, hanem elsőrendű kötelessége is a társadalom egészének ahhoz, hogy valóban az igazságosság és a béke jövőjét építhessük.

Tovább kell adni a fiataloknak az élet pozitív értékének megbecsülését, hogy megszülethessen bennük a vágy, hogy életüket a Jó szolgálatára szenteljék. Ez olyan feladat, amely személyes kötelessége mindnyájunknak.

Azok az aggodalmak, amelyeknek a világ számos táján megannyi fiatal adott hangot az utóbbi időkben, kifejezik a vágyat, hogy reménykedve tekinthessenek a jövőbe. Több olyan kérdés is van, amelyet jelenleg aggodalommal élnek meg. Szeretnének olyan képzésben részesülni, amely felkészíti őket, hogy mélyebben megértsék a valóságot: nehéz számukra családot alapítani és tartós munkahelyet találni, valamint ténylegesen hozzájárulni a politika, a kultúra és a gazdaság területén az emberibb és szolidárisabb társadalom építéséhez.

Fontos, hogy ezek a vágyak és az eszményi lendület megfelelő figyelmet kapjon a társadalom minden szegmensében. Az egyház reménnyel tekint a fiatalokra, bízik bennük és bátorítja őket, hogy keressék az igazságot, védjék a közjót, legyenek nyitottak a világra és szemeik legyenek képesek meglátni az „új dolgokat” (Iz 42,9; 48,6)!

A nevelésügy felelősei

2. A nevelés az élet leggyönyörűbb és legnehezebb kalandja. A nevelés, a latin *educere* alapján annyit tesz, hogy valakit kivezetünk önmagából, hogy bevezessük a valóságba, egy olyan teljesség felé, amelynek segítségével a személyiség növekedhet. Ez a folyamat két

szabadság találkozásából táplálkozik, a felnőtt és a fiatal szabadságából. Szükséges hozzá a tanítvány szabadsága, akinek nyitottnak kell lennie és hagynia kell magát elvezetni a valóság megismerésére, és szükséges a nevelő szabadsága is, akinek késznek kell lennie rá, hogy odaadja önmagát. Éppen ezért most még inkább, mint valaha szükségesek a hiteles tanúk, akik nem pusztán a szabályok és információk továbbadói. Olyan tanúk kellene, akik képesek távolabbra tekinteni a többiekénél, mivel az életük horizontja tágasabb. Az lehet tanú, aki maga is átéli azt az utat, amelyet másoknak javasol.

Melyek azok a helyek, ahol a békére és igazságosságra történő valódi nevelés érlelődik? Mindenekelőtt a család, hiszen az első nevelők a szülők. A család a társadalom eredendő sejtje. „A gyermekek a családban tanulják meg azokat az emberi és keresztényi értékeket, amelyek lehetővé teszik az építő és békés együttélést. A családban sajátítják el a nemzedékek közötti szolidaritást, a szabályok betartását, a megbocsátást és a másik ember elfogadását.”¹ Ez az igazságosságra és békére való nevelés első iskolája.

Olyan világban élünk, amelyben a család és maga az emberi élet is folyamatos fenyegetettségnek van kitéve és nem ritkán darabokra hullik. A munkakörülmények gyakorta nehezen összeegyeztethetők a családban vállalt felelősséggel, a jövő aggodalmakkal teli, felgyorsult az élet ritmusa, sokaknak el kell hagyniuk otthonukat, hogy megfelelő keresetre tehessenek szert, vagy hogy egyáltalán fenn tudják tartani magukat. Mindezen körülmények megnehezítik, hogy biztosítsák a gyermekek számára a legfontosabbat: a szülői jelenlétet, amely lehetővé teszi a mind teljesebb osztozást a közös úton, az évek során megszerzett tapasztalatokban és bizonyosságokban, amelyeket csak az együtt eltöltött időben lehet átadni. Azt szeretném mondani a szülőknek, hogy ne csüggedjenek! Életük példájával buzdítsák gyermeküket, hogy reményüket elsősorban Istenbe helyezték, hiszen belőle származik a valódi igazságosság és béke.

Szeretnék most azoknak az intézményeknek a vezetőihez fordulni, amelyek nevelői feladatot látnak el: örködjenek éberem, hogy minden személy emberi méltóságát tiszteletben tartsák és megbecsüljék minden körülmény között. Ügyeljenek rá, hogy minden fiatal fel tudja fedezni a maga hivatását, kísérik figyelemmel, hogy gyümölcsöt tudják azokat az adományokat, amelyeket az Úrtól kaptak. Biztosítsák a családok számára, hogy a gyermekük olyan képzést kaphasson, ami nem áll ellentétben lelkiismeretükkel és vallási elveikkel.

Minden nevelő környezet legyen olyan hely, amely nyitott a transzcendensre és a többi emberre: legyenek ezek a párbeszéd, az összetartás és a meghallgatás helyei, amelyben a fiatalok azt érezhetik: itt értékelik a bennük rejlő lehetőségeket, belső gazdagságukat és megtanulhatják testvéreik megbecsülését. Adják tovább ezek a helyek annak az örömmel az érzését, ami abból fakad, ha valaki nap mint nap megéli a szeretetet és az együttérzést a felebarátai iránt és tevékenyen részt tud venni az emberibb és testvériesebb társadalom építésében.

Ezután a politikai vezetőkhez szólok, s azt kérem tőlük, segítsék kézzelfoghatóan a családokat és a nevelő intézményeket abban, hogy a nevelés jogát és kötelességét gyakorolhassák. Soha nem hiányozhat az anyaság és az apaság megfelelő támogatása. Érték el, hogy senki elől ne legyen elzárva a tanulás útja és a családok szabadon megválaszthassák azokat a nevelő intézményeket, amelyeket legalkalmasabbnak ítélnék gyermekeik fejlődése szempontjából. Törekedjenek rá, hogy újra egyesülhessenek azok a családok, amelyeket a megélhetés kényszere szétválasztott. Mutassák fel a fiatalok előtt a tiszta politika, mint a közjó szolgálatának képét.

Végezetül nem tehetem meg, hogy ne szóljak a tömegtájékoztatás világához, hogy ez is hozzájáruljon a nevelés feladatához. A mai társadalomban a tömegtájékoztató eszközöknek egészen különleges feladata van: nem csupán tájékoztatást adnak, hanem alakítják is az

¹ XVI. Benedek, *Beszéd Lazio tartomány, Róma városa és a római provincia vezetőihez* (2011. január 14.): *L'Osservatore Romano*, 2011. január 15., 7.

emberek szellemét, s ezért jelentős hozzájárulást adhatnak a fiatalok neveléséhez. Nagyon fontos figyelembe vennünk, hogy a nevelés és a kommunikáció között igen szoros a kapcsolat, hiszen a nevelés kommunikáción keresztül zajlik, s ez pozitív vagy negatív értelemben befolyásolja a személy fejlődését.

A fiatalok részéről is bátorság szükséges ahhoz, hogy elsősorban ők maguk is megélik azt, amit a körülöttük élőkől megkívánnak. Nagy a felelősségük abban, hogy elég erejük legyen a szabadság jó és tudatos használatában. Ők maguk is felelősek azért, hogy az igazságosságra és a békére lehessen őket nevelni!

Nevelés az igazságra és a szabadságra

3. Szent Ágoston tette fel a kérdést: „*Quid enim fortius desiderat anima quam veritatem?* – Mit kíván erősebben az ember, mint az igazságot?”² Egy társadalom emberi arca nagyban függ attól, hogy a nevelés mennyiben járul hozzá ennek az elnyomhatatlan kérdésnek az életben tartásához. A nevelés ugyanis a teljes személyiség formálását jelenti, beleértve a lét erkölcsi és szellemi vetületeit is, tekintettel személyes végcéljára, valamint annak a társadalomnak a javára, amelynek az egyén tagja. A környező valóságot csodálva a zsoldos így gondolkodik: „Bámulom az eget, kezed művét, a holdat és a csillagokat, amelyeket te alkottál. Mi az ember, hogy megemlékezel róla, az ember fia, hogy gondot viselsz reá?” (Zsolt 8,4-5). Az alapvető kérdés, amelyet fel kell tennünk magunknak, ez: *ki az ember?* Az ember olyan lény, akinek szíve szomjazza a végtelent, az igazságot (de nem egy részleges igazságot, hanem olyat, amely képes megmagyarázni az élet értelmét), mivel Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette. Ha hálával elfogadjuk tehát az életet, mint felbecsülhetetlen ajándékot, ez elvezet oda, hogy felfedezzük minden személy saját, legmélyebb értelemben vett méltóságát és sérthetlenségét. Ezért a legelső nevelés abban áll, hogy megtanuljuk felismerni az emberben a Teremtő képmását: így tudunk majd valódi mély tiszteletet érezni minden egyes emberi lény iránt, valamint segíteni mindenki másnak olyan életet élni, amely megfelel ennek a magasztos emberi méltóságunknak. Soha nem szabad elfelednünk, hogy „az ember valódi fejlődése a személy teljességére vonatkozik a maga egységében és minden dimenziójában”,³ ideértve a transzcendens dimenziót is. Miként azt sem feledhetjük el, hogy nem lehet a személyt feláldozni egy részleges jó elérése érdekében, legyen az bár gazdasági vagy társadalmi, egyéni vagy közösségi cél.

Személyes szabadságának értelmét is csak az Istennel való kapcsolatban állva érti meg az ember. A nevelés feladata pedig nem más, mint felkészíteni a valódi szabadságra. Ez pedig nem a kötöttségek hiányát, a szabad akarat önkényét vagy az én uralmát jelenti. Az az ember, aki önmagát abszolútnak képzei, aki nem függ semmitől és senkitől, és megtehet mindent, amit csak akar, végül ellent fog mondani a saját igazságának és elveszíti a szabadságát. Az ember ezzel szemben társas lény, aki életét a többi emberrel és főként Istennel összekötve éli. A hiteles szabadságot soha nem lehet úgy elérni, hogy valaki eltávolodik Istentől.

A szabadság fontos érték, ugyanakkor érzékeny is, könnyű félreérteni és könnyű rosszra használni. „Manapság különösen alattomos akadályozója a nevelés művének a társadalmunkban és kultúránkban erőteljesen jelen lévő relativizmus, amely semmit sem ismer el véglegesnek, így mindennek végső mértékévé magát az ént és annak vágyait avatja, s a szabadság látszata alatt mindenki számára börtönné válik, hiszen az embereket elválasztja egymástól és mindenkit bezár a saját »én«-jébe. A relativizmusnak ebben a perspektívájában nem lehetséges tehát valódi nevelés. Az igazság fénye nélkül előbb utóbb minden ember

² Kommentár Szent János Evangéliumához, 26,5.

³ XVI. Benedek, *Caritas in veritate* enciklika (2009. június 29.), 11: AAS 101 (2009), 648; vö. VI. Pál, *Populorum progressio* enciklika (1967 március 26), 14: AAS 59 (1967), 264.

kételkedni kezd az élet és az életet átszövő kapcsolatok jóságában is, valamint a közös, másokkal összefogva létrehozott értékekért vállalt feladatok fontosságában”.⁴

Ahhoz, hogy az ember gyakorolhassa szabadságát, túl kell lépnie a relativizmus horizontján és meg kell ismernie az igazságot saját magával, valamint a jóval és a rosszal kapcsolatban. Lelkiismeretének mélyén az ember felfedez egy olyan törvényt, amit nem maga alkot magának, hanem engedelmeskednie kell neki, és amelynek hangja arra hívja, hogy szeressen, tegye a jót és kerülje a rosszat, s vállalja a teljesített jótettek és az elkövetett rossz tettek felelősségét.⁵ Ezért a szabadság gyakorlása szorosan összetartozik a természetes erkölcsi törvénnyel, amely egyetemes jellegű, kifejezi minden ember méltóságát, megalapozza alapvető jogait és kötelességeit és ezáltal végeredményben az emberek közötti igazságos és békés együttélést.

A szabadság helyes használata tehát központi szerepet játszik az igazságosság és a béke előmozdításában, amely megkívánja, hogy tiszteljük önmagunkat és a másik embert is, még ha távol esik is saját lét- és életfelfogásunktól. Ebből a hozzáállásból származnak azok az elemek, amelyek nélkül a béke és az igazságosság tartalom nélküli szavakká szűkülnek: a kölcsönös bizalom, az építő párbeszédre való képesség, a megbocsátás, amelyet annyiszor szeretnénk elnyerni ám fáradságunkba kerül megadni másoknak, a kölcsönös szeretet, az együttérzés a gyengébbekkel, valamint a készség az áldozatok felvállalására.

Nevelés az igazságosságra

4. Világunkban, amelyben a személy értékét, méltóságát és jogait, minden pozitív szándék kinyilatkoztatása ellenére komoly veszély fenyegeti azáltal, hogy általában mindennek kizárólagos mércéjéül emelik a hasznosságot, a birtoklást és a hasznot, nagyon fontos, hogy ne engedjük megfosztani az igazságosság fogalmát transzcendens gyökereitől. Az igazságosság ugyanis nem pusztán emberek közötti megegyezés, hiszen nem a pozitív jog határozza meg eredendően, mi az igazságos, hanem az emberi lény identitása. Csak a teljes emberkép teszi lehetővé, hogy ne szűkítsük le az igazságosságról alkotott felfogásunkat valami szerződésre, hanem ezen keresztül is a szolidaritás és a szeretet nézőpontjára nyíljunk meg.⁶

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a modern kultúra egyes áramlatai, amelyek a racionalista és individualista gazdaság szemléletre támaszkodnak, elkülönítették az igazságosság fogalmát annak transzcendens gyökereitől, vagyis elválasztották a szeretettől és a szolidaritástól. »Az ember városát« nem csupán a jogok és a kötelességek alkotta viszonyok mozdítják elő, hanem sokkal inkább, és még ezt megelőzően, az ingyenesség, azaz az irgalom és a közösség alkotta viszonyok. A szeretet az emberi kapcsolatokban is mindig Isten szeretetét jeleníti meg, ez ad teológiai és üdvösségre segítő értéket az igazságosság minden művének a világban.⁷

„Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot, mert majd eltelnek vele.” (Mt 5,6). Eltelnek majd vele, mert arra éheznek és szomjazznak, hogy igaz kapcsolatuk legyen Istennel, embertársaikkal és az egész teremtett világgal.

Nevelés a békére

⁴ XVI. Benedek, *Beszéd a Lateráni Szent János bazilikában tartott egyházmegyei egyházi konferencia megnyitására* (2005. június 6.: AAS 97 (2005), 816.

⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et spes* konstitúció, 16.

⁶ Vö. XVI. Benedek, *Beszéd a Bindestagban* (Berlin, 2011. szeptember 22.): *L'Osservatore Romano*, 2011. szeptember 24., 6-7.o.

⁷ Uő, *Caritas in veritate* enciklika (2009. június 29), 6: AAS 101 (2009), 644-645.

5. „A béke nemcsak a háború hiánya, és nem korlátozható a szembenálló erők egyensúlyának biztosítására. A béke nem érhető el a földön a személyek javainak védelme, az emberek közötti szabad kommunikáció, a személyek és a népek méltóságának tiszteletben tartása és a testvériség állhatatos gyakorlása nélkül”.⁸ A béke az igazságosság gyümölcse és a szeretet eredménye. A béke elsősorban Isten ajándéka. Mi, keresztények, hiszünk benne, hogy Krisztus a mi igazi békénk: Őbenne és az ő keresztségében engesztelte ki Isten önmagával a világot és ezzel rombolta le azokat a gátakat, amelyek elválasztották egymástól az embereket (vö. Ef 2,14-18); benne egyetlen, szeretetben kiengesztelődött családot alkotunk.

Ám a béke nem csupán ajándék, amit elfogadunk, hanem olyan mű is, amit mi építünk. Ahhoz, hogy valóban békességszerzők legyünk, nevelni kell saját magunkat az együttérzésre, a szolidaritásra, az együttműködésre, a testvériességre, és tevékenyeknek kell lennünk a közösségeinken belül. Éberem kell örködnünk, hogy felébresszük a lelkiismereteket nemzeti és nemzetközi kérdésekben; és hogy belássuk a gazdagság újraelosztását, a növekedés előmozdítását, a fejlődés érdekében történő együttműködést és a konfliktusok megoldását célzó megfelelő megoldások keresésének fontosságát. „Boldogok a békességben élők, mert Isten fiainak hívják majd őket”, mondja Jézus a Hegyibeszédben (Mt 5,9).

A mindenkire vonatkozó béke az egyes emberek igazságosságából születik meg és senki sem kerülheti meg azt az alapvető kötelességet, hogy saját hozzáértésének és felelősségének megfelelően törekedjen az igazság előmozdítására. Különösképpen az eszményekhez mindig ragaszkodó fiatalokhoz fordulok, hogy legyen türelmük és kitartásuk az igazságosság és a béke kutatásában; s hogy még akkor is ápolják önmagukban az igazságosság és igazság iránti elkötelezettségüket, ha ez áldozatokat követel és szemben kell haladni az árral.

Emeljük fel tekintetünket Istenhez

6. Amikor az igazságosság és a béke nehéz útját kell járnunk, hajlamosak vagyunk feltenni a kérdést, amit a zsoltáros így fogalmazott: „Tekintetem a hegyek felé emelem: honnan jön segítség számomra?” (Zsolt 121,1).

Mindenkinek, ám különösképpen a fiataloknak szeretném leszögezni: „Nem az ideológiák menthetik meg a világot, csak egyedül az, ha az élő Istenhez fordulunk, aki a mi teremtőnk, szabadságunk biztosítója, mindannak a biztosítója, ami valóban jó és igaz... ha fenntartások nélkül Istenhez fordulunk, aki mindannak a mértéke, ami igazságos és aki ugyanakkor maga az örök szeretet. És mi más menthetne meg bennünket, ha nem a szeretet?”.⁹ A szeretet örül az igazságnak, ez az az erő, amelynek révén képesek leszünk munkálkodni az igazságért, az igazságosságért, a békéért munkálkodni, mert a szeretet mindent elfed, mindent remél, mindent elvisel (vö. 1 Kor 13, 1-13).

Kedves fiatalok, ti nagy ajándékot jelentetek a társadalom számára. Ne engedjétek, hogy úrrá legyen rajtatok a kicsinyhitűség a nehézségek láttán és ne engedjétek a hamis megoldásoknak, amelyek gyakorta a problémák megoldásának rövidebb útjaként tárulnak elétek. Ne féljétek elköteleződni, vállalni a fáradságot és az áldozatot és ne féljétek olyan utat választani, amely hűséget és kitartást, alázatot és önátadást követel tőletek. Éljétek meg bizalommal fiatalságotokat és azokat a mély vágyakat, amelyeket éreztek a boldogság, az igazság, a szépség és az igazi szeretet iránt! Éljétek meg intenzíven életeteknek ezt a gazdag és lelkesedéssel teli időszakát!

Legyetek tudatában, hogy ti magatok is példák vagytok a felnőttek számára és annál inkább azok lesztek, minél inkább törekedtek rá, hogy túllépjétek az igazságtalanságon és a romlottságon, minél inkább kívánjátok a jobb jövőt és minél inkább munkálkodtok ennek megvalósulásán. Legyetek tudatában a bennetek rejlő lehetőségeknek és ne zárkozzatok be

⁸ A Katolikus Egyház Katekizmusa, 2304.

⁹ XVI. Benedek, *Virrasztás a fiatalokkal* (Köln, 2005. augusztus 20.): AAS 97 (2005), 885-886.

magatokba, hanem legyetek képesek dolgozni egy mindenki számára fényesebb jövőn. Soha nem vagytok ebben egyedül. Az Egyház bízik bennetek, figyelemmel kísér benneteket és szeretné felajánlani legnagyobb kincsét, annak lehetőségét, hogy felemeljétek a tekinteteket Istenhez, találkozzatok Jézus Krisztussal, aki maga az igazságosság és a béke.

Most mindazokhoz a nőkhöz és férfiakhoz szólok, akik szívükön viselik a béke ügyét! A béke nem olyan kincsünk, amit már megszereztünk, hanem cél előttünk, amely felé mindnyájunknak törekednie kell. Tekintsünk megnövekedett bizalommal a jövő elé és bátorítsuk egymást ezen az úton. Dolgozzunk azon, hogy világunknak emberibb és testvériesebb arcot kölcsönözzünk és érezzük át egységünket a jelenlegi és eljövendő fiatal nemzedékekért viselt felelősségben, legfőképp abban, hogy békeszeretőknek és béketeremtőknek neveljük őket. Ennek a tudatosságnak az alapján küldöm számotokra ezeket a gondolatokat és a felhívásomat: egyesítsük szellemi, erkölcsi és anyagi erőinket, hogy „a fiatalokat az igazságosságra és a békére neveljük”.

Vatikánvárosban, 2011. december 8-án

Benedictus PP XVI